

VĚDA

Profesor Jiří Hnilica je děkanem Podnikohospodářské fakulty (FPH) pražské Vysoké školy ekonomické. V těchto dnech vyvolalo pozornost sdělení, že FPH ruší tradiční bakalářské práce, protože nelze poznat, zda je studenti nevypracovali pomocí umělé inteligence (AI). Celý příběh této změny je však složitější a zajímavější. Spíše než o ukvapenou reakci na technickou novinku, jak by se to mohlo jevit, jde o postupný vývoj struktury českého vysokého školství.

Říkal jste, že z části publicity kolem zrušení bakalářských prací na vaší fakultě nejste nadšený.

Především chci říci, že změnu bakalářských prací jsme neudělali kvůli umělé inteligenci, jak psala některá média. AI to možná trochu urychlila, ale tento krok jsme už nějakou dobu promýšleli nezávisle na jejím nástupu.

A co je tedy hlavní důvod?

Těch je víc. První z nich je samo oddělení bakalářského a magisterského studia. Hodně studentů – na naší fakultě zhruba třetina – nepokračuje na magisterském stupni, opouští tedy školu s titulem bakaláře. Jak víte, v ČR se tato možnost zavedla v návaznosti na boloňský proces, rozdělení obou stupňů studia na většinu českých vysokých škol funguje od roku 2011. Což se dnes projevuje ve stále větší míře. My tedy musíme intenzivněji přemýšlet o absolventském profilu bakaláře.

Bakalář, který z naší fakulty odchází do praxe, by měl umět organizovat sebe a ostatní, měl by umět podnikat, spočítat si, co je k podnikání třeba. Měl by umět kriticky myslet. K tomu ho nebo ji vedeme.

To všechno dává smysl, ale nevidím v tom žádný argument proti bakalářské práci.

Písemná bakalářská práce ověřuje schopnost něco analyzovat, popsat, vysvětlit, ale neodpovídá přesně tomu profilu dovedností, který u bakaláře chceme mít. Nevidíme důvod zachovat právě tuto podobu státní závěrečné zkoušky pro Bc. Namísto toho nabízíme různé jiné cesty. Tou základní je bakalářský projekt prováděný ve spolupráci s nějakou konkrétní firmou, kde studenti řeší praktické úkoly.

Takový projekt ale bude jistě také ukončen nějakou písemnou prací, ne? Není to pak trochu hrani se slovíčky?

Není. Nynější bakalářská práce má předepsaný rozsah 50–60 stran. To nepotřebujeme. Postačí stručný písemný podklad, prezentace a obhajoba před komisí. Je to odlišná forma a nemusí být jen jedna. Dá se kombinovat s výjezdem do zahraničí, kdy student popíše, co tam dělal, co se naučil. Dá se propojit s vlastním podnikáním, pokud studenti nějaké mají. Jsme v tom pružní.

Diplomky na magisterském stupni zůstanou beze změny?



FOTO: FPH VŠE

Umělá inteligence je jen součástí větších změn, jimiž prochází vysokoškolské studium.

At' AI používají, když to přiznají

Ano, to plyne i ze zákona. Změny se týkají jen bakalářského stupně. Ten chceme pojmout praktičtěji než dosud. Na něj pak naváže teoretická nadstavba v magisterském studiu, akademičtější přístup, který vede k přípravě na samostatný výzkum. Forma závěrečných prací takovému rozdělení odpovídá.

A kde je v tom všem umělá inteligence, u které jsme začali? Vy jste přece prohlásili, že dnes může AI psát práce za studenty a vy nemáte prostředky, jak to rozpoznat.

Ty nemá nikdo. Jazykové modely se stále zlepšují, usvědčit člověka z jejich použití nedovedeme. A vlastně nám to nevádí! Jen nechceme, aby takovou práci někdo vydával za vlastní. S jazykovými modely jako ChatGPT chceme a budeme velmi intenzivně pracovat. Je v pořádku, když si s jejich pomocí studenti připravují texty i prezentace, jen požadujeme, aby to otevřeně přiznávali. Myslím, že tak lze i podporovat rozvoj kritického myšlení. AI vygeneruje text a je na vás, jak s ním budete pracovat dál.

Takže magisterskou diplomovou prací lze připravovat pomocí umělé inteligence, když to student přizná?

Ano. Jakoukoli písemnou práci.

Budete použít AI vyučovat?

To už děláme v rámci stávajících předmětů, během přípravy na psaní seminárních prací. Možná zřídíme i nějaké nové, speciálně pro tento účel.

Celé vysoké školství po několik set let stojí na psaní esejů, je ukotveno v kultuře písemného vyjadřování. Kdo umí dobře psát, toho pokládáme za vzdělance. Je s tím podle vás konec?

Jsem si jist, že psaní esejů na vysokých školách zůstane. Písemný projev zůstává důležitou dovedností studenta. Při změně charakteru bakalářské práce jsme si mimo jiné ověřovali, kolik předmětů u nás vyžaduje odevzdání rozsáhlejšího psaného textu. Je jich nejméně třetina.

Zcela jistě se však při psaní takových esejů bude využívat AI. Jsem přesvědčen, že to je ku prospěchu věci. Sám se necítím nijak mimořádně slohově zdatný, ale dovedu si rozmyslet, co chci napsat, rozvrhnout to koncepčně. Z toho může vyjít trochu kostrbatý text. Pomocí AI ho však budu moci formulovat lépe. Nevymyslím obsah, ale vylepším jeho formu. Aspoň zatím to tak je.

Je všeobecně známo, že existuje volný trh se závěrečnými vysokoškolskými pracemi. Studenti zaplatí, agentura napíše a dodá. Umělá inteligence tomu pravděpodobně dodá značný impulz. Produkce bude rychlejší a nejspíš levnější. Co s tím budete dělat?

Zásadní je osobní kontakt mezi vyučujícími a studenty. Musí být průběžný, učitel musí vidět, co student dělá. Když jasně vidí vývoj jeho práce, cesty, kterými uvažuje – to se týká jakékoli práce, nejen diplomky –, pak popsání problému odpadá.

Kolik závěrečných prací u vás na fakultě vede v průměru jeden vyučující za semestr?

Studijní a zkušební řád stanoví jako maximum sedmáct. Typická je poloviční hodnota. Prostor pro intenzivní práci se studenty určitě je.

Prošla vám ta změna hladce, nebo jste čelili vnitřní opozici, když jste se rozhodli dosavadní podobu bakalářských prací zrušit?

To rozhodnutí nebylo rychlé. Možnost přejít od klasické písemné práce k projektu plyne ze zákona a je zakotvená v celoškolských předpisech. Diskuze na fakultě však jednoznačná nebyla. Já sám jsem byl zpočátku silně proti. Řešili jsme to od února, porovnávali si názory a nakonec jsme došli ke konsenzu, že nynější bakalářka smysl nedává a že je načase s tím něco dělat.



PETR KOUBSKÝ
redaktor